

Dato Magradze

Giacomo Ponti

(Részletek)*

X. fejezet Prezentáció – „Kelet-nyugati dívány”

*...Amikor Zeusz megpillantotta
a csodaszép Európát
nyomban arany bikává változott,
szerelemtől dúltan Ázsiába vágatott
fújtatva vonszolva hátán a lányt
hegyek láncain át.
Saját felirat*

Csavaros észjárású emberek,
ez itt Eurázsia keresztútja... itt vagyok,
és itt a hazám, kit a sors ide rendelt,
szülőföldem hegy-völgy arcán könnypatakok.
Hazám, téged keresztutakként
szőnek át a reménység pókhálói,
bennünk küzdenek a tomboló keleti étvágy
s a nyugati életmód csillagszórói.

E testünket behálózó keresztutak
ereinkben, idegszálainkban futnak,
Athén ősi bölcsességére tanítanak,
Iszfahán fényeiben ragyognak.

Az ellenség mindezt éles szemmel látja,
s miként a lavina hull a keskeny utakra,
néha úgy gondolom, a kultúra nem más,
mint az ember önkorlátozása.

Születéstől fogva hányan ölik ki magukból
a gondolkodást, fékezve mindennapi vágyaikat,
s a férfi, ki papjának hitét követi,
napsütéssel és álmokkal teli,
akarátát és erejét újra meg újra próbára teszi.

* Gazdag kísérő anyaggal a poéma a L'Harmattan Kiadó gondozásában az Ünnepi Könyvhétre megjelenik.

Európának három hadvezére van,
hegyezd a füled, Horatio!
Athénéé – a ratio!
Rómáé – a jog és igazság!
Jeruzsálemé – az élő hit.

Európának Jézus adott hitet,
ki Sault megérintve Pállá változtatta...
És amint a függöny szétnyílt,
bevonult a bűvös Kelet.

A Kelet... csupa titok, rejtelem,
a Teremtés misztériuma lengi körül.
Marmara kövein a hullámsereg szétterül,
a sós Boszporusz ózonfüggönye simogat.
Kelet és Nyugat közt csak egy ugrás,
a vágyakozás kaput nyitogat.
Lóháton szívesen átugranék.
Boszporusz! Ha akarsz, csak hívjál, s rohanok.
Lám itt vagyok, valami megsajdul itt belül,
érezem, nem vagyok egyedül.
Víztükröd fenséges látványt tartogat,
amint két arc összesimul, két földrész egyesül.

Meggyújtom verseim kanócat, mint a sors kiszabta,
járom saját utam, másokét magaméra cserélve,
levegőt Krisztus tüdejéből szívva,
az iszlám kifinomult szépségét dicsérve.

Hogy is volt? Nagy Péter ékes városa,
az „eurowindows” friss levegőt hozott,
kilenc évszázaddal ezelőtt íródott
a „Sah-Náme”, Firdousi eposza.

Nizami napfénye világítja most is
Giacomo Ponti faluját és városát,
időnként szülőföldjén harsan fel zenéje
átellenben a bizánci gerincfuvolán.

...az igazat szólva, szerelemmel, szenvedéllyel
vele szeretnék töltekezni, ahogy csak lehet,
s azt kívánom, a szivárvány minden egyes
színárnyalatával csordultig ivódjon belém a Kelet.

Ott, ahol a színekkel nem lehet betelni,
a teljes univerzumot színekkel lehet átölelni...
S mert nincs annyi szó, hogy mindezt kifejezzék,
talcán kínálják fel arcukat, lelküket, hogy lefessék.

Amikor a szín a szó helyett mindent elárul,
apró részletek gyűlnek egy motívumba,
a miniatúrákon élénk tárul
Khosrov és Shirin férfias birodalma.

S hogy a messzeségből visszakanyarodjunk,
válasszunk rövid utat,
kérjük olvasónkat, szemével
az ősi történet színeit szívja be.
Érdekli a nevem?
– Piros vagyok.

Mesterünk – Kék, de őt megölte
riválisa – a Sárga, aki eladta lelkét
a hitetleneknek
és ecsetét piros színbe mártotta.

Amikor a király kertjében
értek a gyümölcsök, a király maga
teremtett mítoszt,
bárki, aki szégyenében el nem pirult,
annak vérrel kellett bemocskolnia magát.

Egy történet a messzi múltból,
amit a Szultán börtönének kerítése
mellett meséltek,
és mikor eljött az ősz,
a száraz lombok elvörösödtek,
majd azonnal megsárgultak.
Egy történet a messzi múltból,
egy réges-régi történet, amit
suttogva adtak tovább.
A két művész közül egy maradt,
a történetet soha meg nem írták.

A keresztény Európát elveszni látjuk,
időnként úgy rohan, mint víz az ujjak között,
vacsorára a Delle Grazie templomot ajánljuk,
a Da Vinci-kód jó haszonkulccsal körözött.

A Santa Maria zászlóján díszlő liliomokat
akár Columbus idején, a szél ugyanúgy verdesi,
a bécsi zenekarnak a hullámok énekelnek...
mint botját Mózes, pálcáját Karajan emeli.

A csillárt kikapcsolták, kialudtak a fények,
éjszakai kávéházi gondolataim lenyomata:
a csinos ruhákba csomagolt üresség temérdek,
nos, ez korunk hű reklámarculata.

Turistáknak hajbókolva a történet elkopott,
a spanyol szenvedés ennél több napot kíván,
nyárfagyökerek csontig érnek az ismeretlenek sírján,
Európa kissé elmúzeumosodott.

A színek látványos szakértője tekinget,
nem kétséges, jól eligazodik benne.
Kopott zakójához jól választott inget,
mintha csak Michelangelo lenne.

Porosodó, áporodott kiállítások fényét,
régii dicsőségét adjuk vissza.
Szólíts meg mindenkit, tudniuk kell,
az élettelen tárgy lelküket beissza.

Ki találja meg a nyolcadikat hét nap alatt,
hogy süttethetnénk a nap sugarait
még forróbban, ahogy a flamencóhoz illik,
húrokként megfeszítve a griff idegszárait.
Szólítsátok meg őket...
Szóljatok hozzájuk...

Tépjük fel a régi ajtót újra,
így várjuk az ősi, mély univerzumot,
ahogy Lázár várt a varázsszóra
a régi szólamokkal
s elindult az új életútra.

...még mindig kételkedés gyötör,
harangok dübörgő hangjai rémítenek,
a múlt szépsége, vagy a jelené...
Van-e, vagy nincs...
Van, vagy nincs...

Nincs, van,
van, nincs,
de a Pietà... Carrara hegyei...
mindez már elmúlt vagy tovább él,
tömegek szertartása vagy a múlt jelei...

A reményeket ismét fékezi a mételey,
közhírré tétetik a lélek nagy „leárazása”,
korunk hazugságai lehulltak, gyötör a kétely,
sérült gondolatok burjánzása.

A testet feláldozzák a léleknek,
akár a családot a versnek,
az eső úgy csap a mellvértre,
mint hithű mudzsaheddin pengéje.

Megesett, nem a török fürdőbe léptem,
örömömre a Trevi-kút vízfüggönye locsolt,
keresztes lovagként a Graalt védtem,
dervisként agyam messze vándorolt.

A ló felnyergelve, a kantár a kézben,
Kelet és Nyugat közt átugratok...
– Egy víznek két arcaként
nézek rád, Boszporusz merészen,
csak hívnod kell, s már rohanok.

XI. fejezet Vén falusi templom

Templom tűnik fel a tájba simulva.
Falait borítja bársonyos zöld moha
– Milyen fenséges egyszerűség...
– Milyen egyszerű fenség...

XXII. fejezet Levél Prométheusznak

– Hej, Prométheusz!...
Adnál nekem tüzet, kérlek,
add kölcsön „Ronson”-od
öngyújtó helyett, ugye nem sajnálsz.
Aztán csevegjünk, engeddd szabadon
minden gondolatod.
Mint téged, engem is eltiltottak
gyermekkoromban a tűztől.
De titokban olykor elcsentem egy
doboz cigarettát,
olcsó cigarettát vettem,
amit mélyen beszívtam a lépcsőházban,
ha összejöttünk a kerületi fiúkkal.

Nyelvemet a gyufa lángjához érintettem
 s emiatt hozzád hasonlóan
 sokszor megbüntettek.
 – Már megint a tűzzel játszol... Azonnal hagyd abba! –
 figyelmeztettek.
 Most is, e rideg, rohanó világban
 az emberi hidegségtől gyakran átfagyok.
 Rágyújtok, hogy keskeny lángnyelvével
 felmelegítsem magam.
 Engem is leláncoltak,
 a közöny és a meg nem értés sziklája
 otthonom, nem lehet egy szavam.
 Figyelnek, ha röppen csak szikrája,
 a tűzoltóbrigád máris elfojtja tüzem,
 nehogy fénybe boruljon sötét szándékaik háza,
 nehogy szétterüljön a tűz
 és fellángoljon a nő s a költészet, mely üzen.

A sápadt arcú nő nehogy elhagyja otthonát
 a szerelme miatt,
 s lángoló szavak tüze mellé ülve
 holdas éjszakán nehogy álmodozzanak,
 nehogy felhagyjon a villanyszámlák befizetésével,
 őszinte könnyei a tábortűz fényében
 nehogy megcsillanjanak.

...Egy szép napon majd eljön a tűzoltók
 egész hadserege, s én eloltom saját tüzem,
 hűlt helyemen csak hamut talál
 és szép lesz ez a halál,
 elér a dicsőség pillanata minket,
 mely üdvözülést hirdet.

– Hej, Prométheusz, add kölcsön
 a „Ronson”-od...
 híres őszám, te vagy az én vérem,
 apám és testvérem,
 gyújtsunk rá együtt és csevegjünk,
 engeddd szabadon minden gondolatod.

XXIII. fejezet Patriotizmus

A gondolat, mit a lélek ringatott bennem
 kitör, a tapasztalat mondatja ki velem –
 a vesztesek patriotizmusában a reváns
 szívként dobog a győztesekkel szemben.

Dato (David) Magradze költő Georgiában, Tbiliszi született 1962. július 28-án. 1984-ben fejezte be tanulmányait a Tbiliszi Állami Egyetem Bölcsészettudományi karán.

Georgia-szerte köztiszteletben álló, népszerű költő, a mai georgiai költészet legkiemelkedőbb alakja, aki a poéma műfajának legjelentősebb képviselője.

Különböző irodalmi folyóiratok főszerkesztőjeként, kulturális miniszterként, parlamenti képviselőként, civil szervezetek vezetőjeként jelentős közéleti szerepet vállalt. Megalapította és éveken át vezette a georgiai PEN-központot.

2004-ben alkotta meg Georgia nemzeti himnuszának szövegét, amiért elnyerte a Nemzetközi Újságíró Alap „Aranytoll Díját”. Műveit angol, orosz, német, olasz, török, örmény nyelvre fordították.

Költészete, közéleti tevékenysége alapján hazájában és külföldön is számtalan elismerésben, kitüntetésben részesült, a Költészeti Világakadémia tagja, *Salve* c. verseskötetéért európai „Univerzum Díjjal” tüntették ki.

Irodalmi Nobel-díjra jelölték.

Marula (Nyereg), *Mepuri nakli* (A király hibája), *Nikala* (Niko Piroszmani, a híres autodidakta festőművész), *Poetebi* (Költők), *Salve*, *Kari potlebis biletsz arigebisz* (Levéljegyeket hord a szél), *Gakhunebuli ařisa* (Kifakult plakát) című poémáival vált ismertté és népszerűvé.

Széles látókörű költő, akit „gondolkodó költőnek” neveznek, mivel műveinek filozofikus hangvétele az olvasót is gondolkodásra készíti. Sokszínű műveiben tükröződnek Európa, Ázsia és az egész világ mindannyiunkat érintő sajátosságai, problémái. Egy olyan ember világlátása és hitvallása bontakozik ki, aki Georgia szülőtte, igazi patrióta, aki végtelenül szereti saját hazáját, költészete mélyen gyökerezik a georgiai földben és valóságban, ugyanakkor nemcsak georgiai, hanem európai és világpolgár is, aki a világ dolgairól véleményt formál és ezt közvetíti az olvasókhoz. Költészetének sajátossága, hogy modern hangvétele komoly mondanivalóval, élvezetes nyelvezete időnként humorral, iróniával, kritikai hangvétellel párosul. Gyakran felbukkannak az ókori mitológia, a Biblia, a világtörténelem szimbolikus alakjai, valamint utalások a múltból, és a jelenből, a valóságból, melyben élünk, szűkebb hazájának mindennapjaiból. Akhilleusz, Héraklész, Odüsszeusz természetes szereplőivé válnak a georgiai költészet és a hétköznapi világának, hiszen Georgia nyugati részén az ókori kartvél királyság, Kolhisz a görögök ottani megjelenésével közvetlen kapcsolatba került a görög kultúrával. Prométheuszt, akit Zeusz a Kaukázus sziklához láncolt azért, mert ellopta a tüzet az emberiségnek, a georgiai monda-világban Amirani jeleníti meg. Az aranygyapjú legendája, Iaszón és Médeia története szintén Kolhiszba vezet. Mint azt a *Giacomo Ponti Kelet-Nyugati divány* fejezetében is látjuk, Georgiát sokféle nyugati és keleti hatás érte évszázadokon keresztül. Küzdöttek a római, az arab, mongol, perzsa, török és végül az orosz hódítókkal, de az i. sz. 4. században felvett kereszténységet és európai gondolkodásukat, saját kultúrájukat sikerült megőrizniük, nemzeti örökségük, kultúrájuk, irodalmuk Európa legnagyobbjaihoz mérhető.

Dato Magradze műveit egy-egy művén belül is nagyon változatos formavilág jellemzi – dallamos, rímes-ritmusos részek váltakoznak szabad verseléssel, különböző műfajok kapcsolódnak össze és alkotnak egységes egészet.

Giacomo Ponti című poémájára mindez együttesen jellemző. A mű főhősének személyén keresztül a költő mindannyiunk számára fontos gondolatokat boncolgat, melyekben kifejezésre jut világlátása, világérzete, vívódása önmagával és a valósággal, melyben él, megannyi kételye, szomorúsága és öröme, az ember küzdelme egy jobb, igazságosabb világért akkor is, ha ez a küzdelem ma egyre nehezebbé válik. Hőse kitárulkozik előttünk a maga igazságszeretetével, eltökéltségével, hitével, érzéseivel és esendőségével. Olyan ember, aki a végsőig hű marad

ideáljaihoz és hazájához, akinek lelke van, szereti embertársait, becsületes, tehetséges, következetes, tulajdonságai, képességei alapján messze kiemelkedik az őt körülvevő közegből, és elég bátor ahhoz, hogy egymaga álljon ki az igazáért a bíróságon. Pontosan emiatt ítélik meg felette. Míg Giacomo Ponti végsőkéig ragaszkodik hazájához, nem értik, sőt kerülik, kiközösítik, meghurcolják, a haza eltaszítja magától.

Rajta keresztül kitárul előttünk a világ. Idősíkok – ókor, középkor, újkor, jelenkor, a költő és Giacomo Ponti gyermekora, felnőttora –, valamint terek – Európa, Ázsia, a Kelet, a Kaukázus és benne Szakartvelo, azaz Georgia – váltakoznak és kapcsolódnak össze a történet szálaival jól áttekinthető egésszé és az olvasó számára is jól érthető üzenetvé.

A hazai olvasók többsége számára teljesen ismeretlen a georgiai irodalom és Georgia történelme, nagy hiányt kell bepótolnunk. Dato Magradze poémáján keresztül nem felületes benyomásokat, múltó élményeket szerezhethetünk. A műből a maga mélységeiben tárul fel általában véve az élet, Georgia múltja és jelene, a mai georgiai élet megannyi rezdülése, és a költő úgy avatja be az olvasót, hogy észre sem vesszük, mindennek magunk is részesei lettünk. Minél jobban megismerjük a költő gondolatait s az ottani életet, annál inkább rádöbbenünk, milyen nagy hasonlóságot mutat a két nép sorsa, gondolkodása, érzésvilága.

A poéma által felvetett kérdések és válaszok egyre időszerűbbé válnak korunk embere számára.

A Jó és a Rossz folytonos küzdelmének lehetünk szemtanúi, legyen az a múltbeli és jelenkori Georgia, vagy a tágabb világ a maga szépségeivel és bajaival. Szembenézés és számvetés önmagunkkal, múlttal és jelennel, nemzedékek örökségével. Aggódás a szülőföld és a keresztény Európa értékeiért. Azért, hogy többé ne hibázzunk, semmilyen téren ne diadalmaskodhasson a Rossz, a kisszerűség, a középszerűség, az aljasság, kegyetlenség. S hogy megváltozzon a világ, gondolkodjunk együtt a költővel, és győzzük le mindenekeelőtt saját tétlenségünket.

S ami a legfontosabb: a megmaradás, a folytonos újrakezdés és megújulás. Indulás új partokról, új akadályok leküzdésével, utazás önmagunkban, utazás térben és időben, és visszatérés a szeretett szülőföldre, a „pillanatfaluba,” az apai házba.

Babirák Hajnalka fordítása és jegyzete

Thaviszupleba

Csemi khatia szamsoblo,
Szakhate mtheli kvekana,
Ganatilebuli mta-bari
Cilnakaria Gmerttana.

Thaviszupleba dgesz csveni
Momavalsz umhersz didebasz,
Ciszkrisz varszklvavi amodisz
Da or zhvasz sua brckindeba.

Dideba thaviszuplebasz,
Thaviszuplebasz dideba!

Szabadság

Szentképem a szülőföldem,
Benne látom egész hazám,
Isteni kéz formált téged,
Feltündöklő hegy-völgy anyám.

Eljött szabadságunk napja,
Jövönk dicsőségéről dalol,
Hajnalcsillag száll az égre,
Két tenger közt átkarol.

Dicsőség neked, szabadság,
Dicső szabadság, légy örök!

Babirák Hajnalka fordítása

A Georgiai Köztársaság új himnusza 2004. május 21-től. Zakari Paliasvili (1871–1933) két nemzeti operája, az *Abeszalom és Eteri* (1919), valamint a *Daiszi* (Hajnal) (1923) zenéje alapján íródott. Szövegét David Magradze költő írta. A zenei feldolgozás Ioszeb Kecahmadze műve.

William Butler Yeats

Az ellopott gyermek

Ahol Sleuth Wood sziklás tája
A tóba alábukik,
Sziget lapul, lombos fája
Alatt egér és gém lakik.
Egy dézsát odarejtettünk,
Amiből jókat ehettünk,
Bogyókkal tele,
De lopott cseresznye a fele.
Jöszte vélem, embergyerek!
Kéz a kézben, tündér vezet,
Vár a kék tó, a vad berek,
Mert a világ tele jajjal, érteni sem lehet.

Hol a holdsugár fénnel
Önti el a fakó lápot
Zenére lépünk egész éjjel,
Népünk élteni a lángot.
Ósi táncot lejtve,
Minden mást felejtve
Alkotunk eleven láncot;
Összefonódik a kezünk,
Habra vadászunk kacajjal,
Míg a világ tele bajjal,
Álmunkban is vétkezünk.
Jöszte vélem, embergyerek!
Kéz a kézben, tündér vezet,
Vár a kék tó, a vad berek,
Mert a világ tele jajjal, érteni sem lehet.

Hol utat tör a vad patak,
Hol a káka megremeg,
Tóban alszanak a halak,
Hol a csillagok fürdenek,
Pisztránggra lesünk,
Fülükbe súgjuk itt-ott
A varázslatos titkot,
Ami megzavarja eszünk.
A páfrányokon ülünk,
Fölébük hajtva fülünk.
Jöszte vélem, embergyerek!
Kéz a kézben, tündér vezet,
Vár a kék tó, a vad berek,
Mert a világ tele jajjal, érteni sem lehet.

Velünk jön ő, csalja
A komoly fiút szavunk:
A borjakat se hallja
Ha bőgnek, érezve szagunk.
A kanna neki nem zenél,
Sosem néz már tükörbe,
Előtte nem futja az egér
Már a lisztes edényt körbe.
Mert elment az embergyerek,
Kit kéz a kézben tündér vezet,
Rejti kék tó, a vad berek,
Mert a világ tele jajjal, el így veszett.

M. Pálffy Erika fordítása

